

МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И НАУКУ

БИРО ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА

Наставни програм

ДРУШТВО

за II разред

Скопје, 2021. година

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ

Наставни предмет	<i>Друштво</i>
Врста/категорија наставног предмета	Обавезни
Разред	II (други)
Теме	<ul style="list-style-type: none"> • <i>У школи</i> • <i>Код куће</i> • <i>Насеље</i>
Број часова	1 час недељно /36 часа годишње
Опрема и средства	<ul style="list-style-type: none"> • Компјутер, пројектор, дигитални уређаји: фотоапарат, телефон, телевизор, ЦД уређај. • Видео снимци природних појава (поплаве, земљотреси, пожари), са славља – државних и породичних, фотографија, илустрација, часописа, новина, књига, уџбеника итд. да подржи садржај/активности у вези са темама. • Звукови грмљавине, земљотреса, ветра и других природних непогода, звуци традиционалне музике, химне Републике Северне Македоније, новогодишњих, божићних, ускршњих песама, празничних песама других етничких заједница итд. • Радни материјали (пластелин, разне бојице, папир у боји, украси, природни и вештачки материјали – конци, жица, кесе, тканине, балони, лишће, цвеће, воће, гранчице, памук, лепак, маказе, перле, пластичне чаше и флаше, итд.). • Временски оквир догађаја, процедуре (поступци), славље(а)... • Плакати и визуелна помагала за правила понашања, чланове породице – породично стабло, празници, дом, заједница, разред, насилничко и ненасилно понашање, руковање апаратима, традиционална одећа и храна, природне лепоте места становања и животне средине – планине, реке, језера и др. • Слагалице, логичке табле, реквизити: семафори, знак за заустављање, стетоскоп итд., предмети из животне средине, кућни апарати, традиционална одећа, радне униформе, саобраћајни знаци, раскрснице, возила, (саобраћајна средства).

	<ul style="list-style-type: none"> Играчке за подршку садржаја/активности (игра Не љути се човече, вртларски алат, прибор за личну хигијену и хигијену у кући, кухињски апарати, сетови за професије – докторски, кројачи, фризерски, занатски прибор и сл., коцке за конструисање, саобраћајни знаци, раскрсница, аутомобили, камиони, авиони и сл.).
Норматив наставног кадра	Васпитнообразовни рад у другом разреду може да изводи лице које је завршило: <ul style="list-style-type: none"> професор разредне наставе, VII/1 или VI/1(према МРК) и 240 ЕКТС; дипломирани педагог, VII/1 или VI/1(према МРК) и 240 ЕКТС.

ПОВЕЗАНОСТ СА НАЦИОНАЛНИМ СТАНДАРДИМА

Резултати учења наведени у наставном програму воде ка стицању следећих компетенција обухваћених облашћу **Друштво и демократска култура** Националних стандарда:

	<i>Ученик/ученица зна и/или уме:</i>
VI-A.2	да анализира сопствено понашање с циљем да се побољша, постављајући реалне и остварљиве циљеве за активно деловање у заједници;
VI-A.3	да формулише и аргументира своја гледишта, да саслушава и анализира туђа гледишта и с поштовањем да се опходи према њима, чак и када се не слаже;
VI-A.5	да разуме разлике међу људима по било ком основу (пол и етничка припадност, узраст, способности, друштвени статус итд.);
VI-A.6	да препознаје присуство стереотипа и предрасуда код себе и код других и да се супротставља дискриминацији;
VI-A.7	да препознаје манифестације вербалног и физичког насиља у сопственом окружењу, да сагледава последице насиља и да му се супротставља;
VI-A.10	да заштити себе и друге у кризним ситуацијама и елементарним непогодама;
VI-A.11	да примењује правила и прописе за безбедно учешће у саобраћају;
VI-A.13	да анализира концепт људских права и права деце, да идентификује случајеве повреде права и да предузме активности за њихово неселективно поштовање;
VI-A.22	да идентификује и поштује све националне симболе државе Републике Северне Македоније и да манифестује осећај припадности држави.
	<i>Ученик/ученица разуме и прихвата да:</i>
VI-B. 1	не сме да испољава дискриминацију на основу разлика међу људима (родне и етничке припадности, узраста, способности, социјалног статуса итд.);
VI-B. 2	сви људи, укључујући и децу, имају право да изражавају своје мишљење и ставове и да учествују у доношењу одлука које су

	везане са њиховим потребама и интересима;
VI-Б. 8	сваки грађанин је дужан да поштује законе и правила и прописе који регулишу понашање људи и функционисање институција;
VI-Б. 13	национални идентитет, који произилази из припадности држави Републици Северној Македонији, је битна компонента идентитета свих грађана државе.

Наставни програм укључује и релевантне компетенције из следећих области Националних стандарда:

Дигитална писменост, Лични и социјални развој, Техника, технологија и предузетништво и Уметничко изражавање и култура.

<i>Ученик/ученица зна и уме:</i>	
IV-A.2	да процени када и на који начин је за решавање неког задатка/проблем потребно и ефективно коришћење ИКТ;
IV-A.5	да определи какве информације су му/јој потребне, да нађе, изабере и преузме дигиталне податке, информације и садржаје;
V-A.3	да идентификује разне компоненте сопственог идентита који се гради на основу припадности (на пример, роду, етничком и националном идентитету) и разних улога које има у животу (на пример, ученик, син/ћерка);
V-A.4	да прави процену сопствених способности и постигнућа (укључујући јаке и слабе стране) и да на основу тога одређује приоритете који ће му/јој омогућити развој и напредовање;
V-A.5	да препознаје емоције код себе и код других, да сагледава последице сопствених емоционалних реакција у разним ситуацијама и да користи одговарајуће стратегије справљања са емоцијама;
V-A.6	да постави себи циљеве учења и личног развоја и да ради на превазилажењу изазова који се јављају на путу ка њиховом остваривању;
V-A.7	да користи сопствена искуства како би олакшао/ла учење и како би га прилагодио/ла сопственом понашању у будућности;
V-A.8	да организује своје време на начин који ће му/јој омогућити ефикасно и ефективно остваривање постављених циљева и да задовољи сопствене потребе;
V-A.9	да предвиди последице својих поступака и поступака других по себе и друге;
V-A.10	да примењује етичка начела при вредновању правилног и погрешног у сопственим и туђим поступцима и да манифестује позитивне карактерне особине (као што су: поштење, праведност, поштовање, стрпљење, брига, пристојност, захвалност, одлучност, одважност и самодисциплина);
V-A.13	да комуницира са осталима и да презентује себе сагласно ситуацији;
V-A.14	да слуша активно и одговарајуће да реагује, показујући емпатију и разумевање за друге и да исказује сопствену бригу и потребе на конструктиван начин;
V-A.15	да сарађује са другима у остваривању заједничких циљева, делећи сопствена гледишта и потребе са другима и имајући у виду гледишта и потребе других;
V-A.17	да тражи повратну информацију и подршку за себе, али и да даје конструктивну повратну информацију и подршку у корист

	других;
V-A.19	да даје предлоге, да разгледа разне могућности и да предвиђа последице с циљем да изводи закључке и да доноси рационалне одлуке.
VII-A.9	да активно учествује у тимском раду по раније усвојеним правилима и уз доследно поштовање улоге и доприноса свих чланова тима;
VIII-A.7	да препознаје и објашњава како се културна обележја мењају током времена и у разним контекстима.
<i>Ученик/ученица разуме и прихвата:</i>	
IV-B.1	да је дигитална писменост неопходна за свакодневни живот – олакшава учење, живот и рад, доприноси ширењу комуникације, креативности и иновативности, нуди разне могућности забаве;
V-B.1	брига о свом телу и редовна физичка активност важан је услов за осигурање физичког и психичког здравља;
V-B.2	спознаја сопственог идентита доприноси јачању самопоуздања и развоју личности;
V-B.3	сопствена постигнућа и благостање у највећој мери зависе од труда који сам/сама улаже и од резултата које сам/сама постиже;
V-B.4	сваки поступак који предузима има последице по њега/њу и/или по његову /њену околину;
V-B.7	иницијативност, упорност, истрајност и одговорност су важне за спровођење задатака, остваривање циљева и превазилажење изазова у свакодневним ситуацијама;
V-B.8	интеракција са осталима је двосмерна – као што има право од других да тражи да му/јој буде омогућено задовољење сопствених интереса и потреба, тако има и одговорност да остави простор осталима да задовоље сопствене интересе и потребе;
V-B.9	тражење повратне информације и прихватање конструктивних критика воде ка личном напретку на индивидуалном и социјалном плану.
VII-B.5	ресурси нису неограничени и да је потребно одговорно да се користе.

РЕЗУЛТАТИ УЧЕЊА

Тема: **У ШКОЛИ**

Укупно часова: **15**

Резултати учења

Ученик/ученица биће способан/способна да:

1. препознаје и разликује школске просторије, именује ко ради у школи и опише улогу (одговорност) школског особља;
2. опише поступак избора руководства одељенске заједнице и њених органа и образложи улогу одељенске заједнице;

<p>3. наводи, описује и разликује жељене карактеристике ученика;</p> <p>4. наводи, описује и разликује поступке жељеног и непожељног понашања ученика. Ученик/ученица ће:</p> <p>5. развити вештине групног доношења одлука;</p> <p>6. развити свест о поштовању различитости на основу пола, језика и могућности.</p>	
Садржаји (и појмови)	Стандарди оцењивања
<ul style="list-style-type: none"> Школско особље (директор, педагог, психолог, социјални радник, дефектолог, библиотекар, хигијеничар) 	<ul style="list-style-type: none"> Указује на улогу школског особља (наставник, директор, педагог, психолог, дефектолог, библиотекар, хигијеничар) и прави разлику између њихових обавеза.
<ul style="list-style-type: none"> Организација простора у школи (учионица, канцеларија, библиотека, тоалет, кухиња, физкултурна сала, канцеларија, школско двориште) 	<ul style="list-style-type: none"> Препознаје и именује просторије и канцеларије у школи – учионице, кабинет директора, педагога, психолога и других стручних сарадника, библиотека, кухиња, тоалети, физкултурна сала, школско двориште и др. Описује намену сваке од школских просторија. Показује пут од учионице до физкултурне сале, канцеларије стручних сарадника, кухиње, тоалета, школског дворишта.
<ul style="list-style-type: none"> Одељенска заједница (председник, потпредседник, стални органи, привремени органи) 	<ul style="list-style-type: none"> Описује поступак избора руководства одељенске заједнице и њених органа. Објашњава улогу одељењске заједнице у заступању интереса ученика. Наводи правила за групно доношење одлука.
<ul style="list-style-type: none"> Жељене особине ученика (марљивост, истрајност, радозналост, одговорност, поштење, сарадња) 	<ul style="list-style-type: none"> Указује (наводи) који су квалитети важни за успех у школи (марљивост, истрајност, радозналост, одговорност). Објашњава зашто су марљивост, истрајност, радозналост и одговорност од суштинског значаја за школски успех. Указује (наводи) који су квалитети важни за сарадњу са друговима из разреда (одговорност, поштење, сарадња). Објашњава зашто је рад са друговима из разреда од суштинског значаја за успех у школи. Наводи примере понашања који су карактеристични за сваку од особина.
<ul style="list-style-type: none"> Понашање у школи (ненасилна комуникација, поштовање различитости, агресивно понашање, насиље, увреде, исмевање) 	<ul style="list-style-type: none"> Разликује поступке који су карактеристични за насилну и ненасилну комуникацију. Разликује поступке који су карактеристични за агресивно и неагресивно понашање. Наводи примере насилне и ненасилне комуникације у школи. Наводи примере агресивног и неагресивног понашања у школи. Разликује поступке којима се у школи показује поштовање и непоштовање туђег мишљења.

- Препознаје ситуације неједнаког третмана дечака и девојчица у школи.
- Препознаје ситуације у којима се показује поштовање и непоштовање појединца који говоре другим језиком од свог.
- Препозна ситуације које показују поштовање и непоштовање према ученицима којима је потребна помоћ и подршка (на пример: деца у инвалидским колицима, са оштећеним видом/слухом, са недовољним познавањем језика).
- Наводи примере поштовања и непоштовања разлика у различитим контекстима.

Примери активности:

- Ученици игром улога симулирају ситуације „Ја као учитељ, педагог, психолог или секретар“. Након сваке симулиране ситуације покреће се дискусија о радним обавезама сваке од наведених професија. Након завршене дискусије, сваки ученик залепи картицу са називом занимања на таблу на којој пише ТЕШКО и ЛАКО. Картицу ставља на место где размишља да ли је та професија тешка или лака, а притом наводи зашто тако мисли.
- Ученици се стављају у улогу новинара. Извлаче картице на којима су исписана занимања запослених у школи (директор/директорка, психолог, дефектолог, педагог, хигијеничар/хигијеничарка и сл.). Свака група извлачи једну или две карте (картице) и према занимањима добијеним на картицама састављају питања за интервјуе са запосленима дотичне професије која су пала (исписана) на картице. Свака група одређује ученика - новинара који ће водити интервју, ученика - фотографа (који ће снимати дигиталним фотоапаратом) и ученика асистента који ће писати. Након интервјуа, свака група се представља ученицима из разреда. Ученици уочавају сличности и разлике између занимања и увиђају потребу за њима. Од добијених података саставља се заједничка књига која се презентује школском колективу.
- Наставак претходне активности: Наставник бира неколико карактеристика из сваке професије и додаје неке нетачне информације у описе које су ученици претходно припремили. Ученици имају задатак да препознају нетачне информације и објасне зашто су нетачне. Наставник је кроз дискусију објаснио да се понекад дешава да су информације које дођу до нас погрешне или недовољно тачне. Заједнички се закључује да је неопходно проверити тачност информација пре него што им се верује.
- Ученици играју **Игру памћења**, у којој се на паровима карата приказују различита занимања у школи и просторије у којима раде. Ученик који не повеже парове напушта игру и имаће задатак да опише занимање приказано на картици са којом је погрешно.
- Ученици посматрају све просторије у школи и разговарају о њиховој намени.
- Ученици, подељени у мале групе, мобилним телефоном или фото-апаратом сликају просторије (спортску салу, канцеларије стручних сарадника, кухињу, тоалет, школско двориште) и користе њихове фотографије да направе постер који показује пут од

учионице до њих.

- Ученици утврђују правила групног одлучивања кроз дискусију о различитим активностима и захтевима (уважавање туђег мишљења, спровођење буре идеја, гласање, постизање консензуса). Наставник кроз визуелну презентацију објашњава улогу одељенске заједнице у заступању интереса ученика, истичући улогу председника и чланова радних тела.
- Ученици, подељени у групе, спроводе анкету са друговима из разреда и школским особљем о томе које квалитете треба да поседује председник одељењске заједнице, а они који се понављају приказани су у табели. Сваки ученик наводи ко од другова из разреда поседује све или већину обележја у табели. По упутству добијеном од наставника спроводи се тајно гласање за избор председника.
- Наставник чита описе супротстављених ситуација. У једном случају главни лик у једној ситуацији је ученица која није марљива и није упорна у обављању школских обавеза, а у другом ученик који је вредан и упоран. Друге две супротстављене ситуације укључују ученицу која је радознала да научи нове ствари, наспрам ученика који није заинтересован за то. Треће две супротстављене ситуације односе се на ученика који је одговоран за обављање школских обавеза, за разлику од ученице која није одговорна за то. Након читања сваке од две супротстављене ситуације, од ученика се тражи да наведу карактеристике ученика приказане у обе ситуације, да дискутују о последицама њиховог школског успеха и наведу примере других поступака специфичних за сваку од следећих карактеристика.
- Три ученика добијају задатак да пренесу што више столица са једног краја учионице на други (евентуално у ходнику испред учионице) у периоду од једног (1) минута. Рачуна се колико је столица укупно пребачено. Затим, три друга ученика паралелно раде исти задатак, али се броје столице које је сваки од њих пренео. Заједнички се закључује да је прва група пренела највише столица јер су три ученика радила заједно. Води се дискусија о питањима: 1) Шта ако неко у групи није трчао док је преносио столице, већ је ходао полако? Да ли бисмо га сматрали кооперативним и одговорним према другима? 2) Шта ако је неко у групи натерао остале да носе три столице, претварајући се да га боли нога? Хоћемо ли га сматрати поштеним или не? На крају ученици дају примере других поступака карактеристичних за сваку од наведених особина (сарадња, одговорност и поштење). Разговара се о томе како сарадња са друговима из разреда доприноси постизању бољег успеха у школи.
- Ученици су подељени у мале групе. Секоја група смислува и изведува драматизација преку која се приказува насилна комуникација (навредување/исмевање на соучениците со користење навредливи зборови, измислување прекари, пцуење). По презентациите на групите се дискутира зошто приказаното однесување е насилно и како тоа влијае врз чувствата на ученикот кон кој е насочено. Учениците наведуваат и други примери за насилна комуникација во училиште. Заеднички се констатира дека таквото однесување мора да се избегнува.
- Ученици добијају задатак да опишу видео игрицу или испричају филм који има сцене насиља. Неколико ученика одглуми неке од сцена и након представе наставник их пита шта би се десило да сцена није представа, филм или видео игрица, већ стварна. Ученици дискутују да се последице у стварном животу разликују од последица на ТВ-у или у видео игрици (на пример, док се у видео игрицама умирући лик може „оживети” притиском на дугме, у стварности, ако неко нас удари, може нас повредити, расплакати или ће нам чак требати медицинска помоћ).

- Ученици, подељени у групе, цртају стрип (од три до четири сцене) који приказује насилну комуникацију која се решава на ненасилан начин. Следи презентација и дискусија која осуђује насилну комуникацију међу ученицима.
- Ученици одговарају на упитник са изјавама које представљају агресивно или неагресивно понашање. За сваку тврдњу ученици одређују какво је понашање представљено и заједнички дискутују (расправљају) о тачности датих одговора.
- Ученици, подељени у групе, осмишљавају и изводе драматизацију кроз коју се испољава агресивно понашање. Половина група ради на агресивном понашању усмереном према друговима из разреда (пљување, гурање, ударање, чупање итд.), а друга половина ради на агресивном понашању усмереном на инвентар и друге предмете у учионици и у школи (шкрабање по намештају, зидовима, плакатима и експонатима, шутирање у руксаке, кидање свеске /књиге, ломљење грана, уништавање канти за смеће). Након групних презентација, дискутује се зашто је приказано понашање агресивно и какву штету наноси Ученици наводе и друге примере агресивног понашања у школи. Заједнички се доноси закључак да сви ученици имају одговорност да спрече такво понашање..
- Ученици прате изјаве о ситуацијама у којима се описују поступци за уважавање и непоштовање туђег мишљења у школи и уз помоћ зелених и црвених картона утврђују о којим ситуацијама се ради. За сваку тврдњу (изјаву), након подизања картица, ученици дају објашњење за дати одговор.
- Игра **Пантомима** се користи за погађање родно стереотипних активности. Два дечака и две девојчице су изабрани да представљају активности. Дечаци извлаче једно од два листића: играње балета и певање у хору, девојке између: играње фудбала и преношење столица. Када се погоде све активности, разговара се о: 1) подела „женских“ и „мушких“ активности у школи и 2) како се ученици односе према дечаку који жели да учествује у „женској“ активности, односно девојчици која жели да учествује у „мушкој“ активности. Траже се примери других „женских“ и „мушких“ школских активности. Закључује се да је таква подела неправедна јер све треба подстицати да се баве активностима заснованим на интересу, а не према полу.
- Наставник покреће дискусију са питањем: Шта значи када се дечаку каже да трчи као жена, а девојчици да трчи као мушкарац, дечаку да плаче као жена, а девојци да се понаша као мушкарац. Након одговора, наставник пушта унапред припремљене видео презентације у којима приказује сцене супротне стереотипу (на пример, фудбалери који плачу после изгубљене утакмице, успешне каратисткиње). Ученици дискутују да ли су приметили такве изразе/описе у неким од својих омиљених програма и емисија које следе. Закључује се да девојчице и дечаци, као и мушкарци и жене могу бити подједнако добри у свим областима живота (пр. спортске активности, образовање, уметност, кулинарство итд.), без обзира на **родне** улоге које су им додељене.
- Ученици прате изјаве о ситуацијама у којима су описани поступци за поштовање и непоштовање ученика који говоре језик који није њихов и уз помоћ зелених и црвених картона утврђују о каквим ситуацијама се ради. За сваку тврдњу, након подизања картица, ученици дају објашњење за дати одговор.
- На отвореном простору постављају се препреке од столица и клупа. Ученик са повезом преко очију добија задатак да пређе с једног краја простора на други, а да му нико не помаже. (Од њега се очекује да наиђе на препреке, и да ће му бити тешко да настави у жељеном правцу.) Други ученик са повезом преко очију добија исти задатак, али сада постоје два ученика који му говоре како да се креће да би избегао препреке. Трећи ученик, такође са повезом преко очију, добија исти задатак, али га један ученик ухвати за руку и однесе на други крај простора. Три ситуације се пореде кроз дискусију како би се утврдило када се не

поштује ученик коме је потребна помоћ и подршка. Активност се користи да се наведу примери ситуација у школи када се непоштовање исказује према друговима у инвалидским колицима, са оштећеним видом/слухом, са недовољним познавањем језика и нуде се примери поступака којима се показује поштовање..

Тема: **КОД КУЋЕ**

Укупно часова: **12**

Резултати учења

Ученик/ученица биће способан/способна да:

1. препозна и именује све чланове шире породице и разуме родбинске везе међу њима;
2. наброји и описује породичне празнике и начин њиховог прослављања;
3. препознаје и разликује просторије у дому према намени и основним елементима/уређајима у њима.;
4. набраја, описује и разликује жељене карактеристике деце у дому/породици;
5. објашњава како се заштитити од земљотреса, поплава, пожара итд..

Ученик/ученица ће развити свест о:

6. међусобном поштовању чланова дома/породице;
7. безбедно руковање кућним апаратима;
8. одговарајуће поступање у случају елементарних непогода.

Садржаји (и појмови)	Стандарди оцењивања
<ul style="list-style-type: none"> Шира породица и породичне славе (шира породица, породични празник / славље: свадба, имендан, славље; рођаци: бака/деда, тетка/теча, ујак/ујна, стриц/стрина, брат од стрица или од тетке) 	<ul style="list-style-type: none"> Наводи чланове шире породице и објашњава родбинске везе међу њима. Наводи повод за прослављање породичних празника: венчање, славље, имендан, рођендан. Описује како се прослављају породични празници. Прави разлику између свакодневне и свечане одеће. Прави разлику између свакодневне и празничне трпезе и начина понашања током јела.
<ul style="list-style-type: none"> Собе, намештај и уређаји у кући (кухиња, дневна соба, спаваћа соба, трпезарија, дечија соба, ходник, тоалет, подрум, гаража, шпорет, фрижидер, ТВ, усисивач) 	<ul style="list-style-type: none"> Разликује просторије у дому (кући) према намени. Приказује (на цртежу/скици) дом са кухињом, дневним боравком, спаваћом собом, дечјом собом, тоалетом и ходником. Наводи основне елементе намештаја / апарата карактеристичних за сваку просторију у дому (кући) . Приказује (на цртежу/скици) основне елементе сваке од просторија у дому (кући) /стану. Набраја основне апарате у домаћинству и објашњава њихову намену. Објашњава како безбедно користити основне кућне апарате (апарате за домаћинство).
<ul style="list-style-type: none"> Пожељне особине деце у кући/породици (одговоран/одговорна, брижан/брижна, уредан/уредна, марљив/марљива) 	<ul style="list-style-type: none"> Набраја (указује) које важне особине деца треба да имају у дому/породици (одговорна, брижна (марљива), уредна, вредна). Објашњава зашто је важно да деца буду одговорна, брижна, уредна, вредна (марљива) у дому/породици. Наводи примере понашања који су карактеристични за сваку од особина (одговоран/одговорна, брижан/брижна, уредан/уредна, марљив/марљива).
<ul style="list-style-type: none"> Заштита од елементарних непогода (природна катастрофа, пожар, поплава, земљотрес) 	<ul style="list-style-type: none"> Препознаје природне катастрофе и именује најчешће природне катастрофе (земљотрес, поплава и пожар). Описује шта треба учинити у случају земљотреса, поплаве или пожара.
Примери активности	
<ul style="list-style-type: none"> Ученицима се показују слике ширих породица. Наставник указује на сродство чланова (пример: мајчин брат), а ученици говоре како га зову (пример: ујко). Затим се активност изврше – наставник показује другу слику ко је, на пример, ујак, а ученици кажу какав је он рођак (пример: мајчин брат). Наставник на табли истиче плакат са написаним кратким текстовима (по могућству стихови) о: стриц/стрина, ујак/ујна, тетка/теча, брат од стрица или од тетке. Стихови су са изостављеним речима. Ученици, подељени у мале групе, читају стихове и на празне 	

редове додају одговарајуће речи (које бирају од понуђених). Дискутују о породичним везама. Ученици који имају стрица, стрину, тетку, течу, брат од стрица или од тетке деле нешто о себи: како се зову, где живе итд.

- Ученици су подељени у четири групе. Свака група добија задатак да демонстрира прославу једног од следећих породичних празника: свадба, слава, имендан, рођендан. На тај начин деле улоге и одговорности током припреме (пази се да подела улога не подржава родне стереотипе). Кроз драматизацију приказују како се дочекују гости, како тече церемонија и како се гости испраћају. На крају, разговарају о поводу за прославу сваког од приказаних празника.
- Ученици подељени у групе добијају слике са различитим врстама одеће (тренерке, пиџаме, свакодневна хаљина, панталоне, ципеле, патике, свечана хаљина, кошуља, кравата, дукс итд.). Свака група бира оне слике које приказују одећу која се носи на различитим породичним прославама. Разговара се о разлици између лежерног и празничног одевања, као и о разлици између свадбене одеће и осталих породичних славља.
- Ученици подељени у групе добијају слике са свечано постављеном трпезом и слике са свакодневном трпезом. У малим групама одређују шта је на свечаној трпези, а шта на дневној трпези, наглашавајући разлике између њих. Затим се говори о томе како се храна сервира у различитим приликама. Наставник предлаже одговарајуће понашање у исхрани (да жваће затворених уста, да не прича док жваће, како да користи прибор за јело). Ученици симулирају примену сваког од правила.
- Ученици, подељени у групе, добијају једнак број цртежа/слика са различитим намештајем из куће и пет кутија на којима су исписани називи просторија у кући (дневни боравак, спаваћа соба, кухиња, трпезарија, дечија соба). Један ученик/ученица излази, слика се и ставља у одговарајућу кутију. Победник је она група која ће прецизно и брзо изабрати намештај у дому. Затим свака група добија по једну „просторију“ (пример: кутија са сликама намештаја за трпезарију) а један по један ученик из групе узима слику из кутије и именује нацртани намештај. Ученици затим разговарају чему служи намештај, од чега је направљен и како изгледа, као и намену сваке од просторија.
- Ученици, подељени у мале групе, добијају коверту са сликама кућних апарата. Извлаче слике једну по једну, именују приказани уређај и говоре чему служи. Затим разговарају о правилима за њихово економично и безбедно коришћење (на пример: врата фрижидера се не држе отвореним, плоча за кување се искључује након употребе, ТВ се укључује само када се нешто гледа и сл.).
- Наставник организује игру **за и против** са питањем: Који је кућни апарат важнији, шпорет или фрижидер? Ученици који су се определили за шпорет стоје на једној страни, а остали који су се определили за фрижидер на другој страни. Објашњавају зашто тако мисле. Игра се наставља за неке друге уређаје (ТВ и компјутер). Ученици тада бране заузету страну, а на крају се закључује да сви апарати у дому имају своју улогу у олакшавању свакодневних обавеза људи.
- Ученици су подељени у четири групе и свака група добија задатак да објасни како се код куће понашају деца која имају или немају једну од следеће четири особине: одговоран/одговорна, брижан /брижна, уредан/уредна, марљив/марљива, на тај начин описују: 1) како изгледа соба детета које је вредно, а како соба детета које је лењо, 2) како изгледа орман и радни сто детета које је уредно, а како код детета које је неуредно, 3) како се дете понаша према љубимцу када је брижан, а како када га занемарује и 4) како дете одговорно извршава обавезе у дому (на пример: закључава врата, пушта воду у тоалету, гаси светло када спава), а како их избегава. Након што групе презентују урађени рад, сваки ученик/ученица бира једну од наведених особина за коју сматра да је најважнија и приказује је на цртежу.

- Наставник представља ситуације из елементарних непогода (пожар, поплава и земљотрес), а ученици идентификују и именују ситуацију. Затим наставник показује шта треба учинити у случају сваке од наведених елементарних непогода и са ученицима симулира ситуације.

Тема: **НАСЕЉЕ**

Укупно часова: **9**

Резултати учења

Ученик/ученица биће способан/способна да:

1. разликује село и град по величини и броју становника, зградама, привредним делатностима, начину живота и саобраћају.;
2. примењује правила за кретање пешака и бициклиста у симулираним ситуацијама и наводи правила понашања у аутобусу..

Ученик/ученица ће:

3. цени живот у сеоској средини;
4. развија саобраћајну културу.

Садржаји (и појмови)	Стандарди оцењивања
<ul style="list-style-type: none"> Насеље (насеље, село, град, болница, полицијска станица, ватрогасна служба, тржни центар, банка, позориште, музеј) 	<ul style="list-style-type: none"> Идентификује град и село са фотографија. Разликује село и град према величини и броју становника. Препознаје и описује куће у селима са двориштем и пратећим зградама.. Препознаје и описује куће и зграде у градовима. Препознаје и набраја објекте и установе карактеристичне за градове (болница, полицијска станица, ватрогасна служба, тржни центар, банка, позориште, музеј).
<ul style="list-style-type: none"> Живот на селу и живот у граду (пољопривреда, њиве, сточарство, фарма, индустрија, фабрика, трговина, продавница, тржни центар) 	<ul style="list-style-type: none"> Наводи и описује основне привредне делатности карактеристичне за села (пољопривреда и сточарство). Наводи и описује основне привредне делатности по којима се градови разликују од села (индустрија и трговина). Наводи предности живота на селу (чист ваздух, домаћа храна, близина природе, близина кућних љубимаца, слободан простор за игру). Наводи предности живота у граду (близина болнице, доступни ресторани, разне продавнице, посебна игралишта за децу, становање у згради).
<ul style="list-style-type: none"> Саобраћај у насељу (улица, пешачки прелаз, тротоар, раскрсница, бицикличке патике, булевар, аутобус, саобраћајни знаци и ознаке) 	<ul style="list-style-type: none"> Примењује правила саобраћаја за кретање пешака у симулираној или сликовитој ситуацији. Примењује саобраћајна правила за вожњу бициклом у симулираној или сликовитој ситуацији. Наводи примере безбедног и небезбедног кретања у саобраћају као пешак и бициклиста. Наводи правила понашања путника у аутобусу.

- Наводи разлику између улица и саобраћаја у граду и селу.

Примери активности

- Наставник припрема неколико илустрација села (на пример: са њивама / баштама око кућа, са шталама / салашима у близини кућа) и градова (са квартовима зграда, са збијеним кућама у комшилuku, са небодерима). Ученици, подељени у групе, извлаче једну илустрацију коју анализирају – идентификују да ли је део града или села и описују приказане предмете. На крају презентација свих група, илустрације се постављају на линију са два краја (најмање становника - највише становника) нацртана на табли. Кроз дискусију закључују о разлици између села и градова према величини и броју становника.
- Ученици су подељени у групе и свака група прави макету једне од зграда и институција карактеристичних за градове (болница, полицијска станица, ватрогасна служба, тржни центар, банка, позориште, музеј). Од урађених макета објеката/грађевина (означавањем који/који објекат/зграду представља) заједно праве макету града. (цртају улице између њих и додају друге ствари по свом избору). Затим разговарају о самим објектима – идентификују их и указују на њихову намену.
- Преко видео презентација приказује различите привредне активности, њихове карактеристике и повезаност између њих. На пример: приказан је видео под насловом **Пут хлеба... (од пољопривреде / поља, преко индустрије / фабрике, до трговине / радње)** кроз које ученици откривају о којим привредним делатностима је реч, како су међусобно повезане и где су заступљене (у градским или сеоским срединама). Говори се о повезаности села и града кроз привредне делатности.
- Учитељ припрема листиће, а на сваком листићу је исписана једна предност живота на селу, (чист ваздух, домаћа храна, близина природе, близина кућних љубимаца, слободан простор за игру), односно живота у граду (близина болнице, доступни ресторани, разне продавнице, посебна игралишта за децу, становање у згради). Ученици су подељени у групу СЕЛО и групу ГРАД на основу листића. Групе смишљају објашњење зашто је оно што пише на „њиховим“ листићима предност за живот у граду/селу. Затим групе дебатују – наизменично по један из сваке групе даје објашњење за свој листић. На крају се заједнички закључује да живот на селу има велике предности.
- Наставник презентује ученицима кроз видео презентацију, уз фотографије и сл. (на пример, <https://veloschools.mk/tag/aktivnosti-za-vo-ucilnica/>) безбедно кретање пешака и бициклиста. Ученици кроз игру симулирају ситуације за (не)поштовање саобраћајних правила када су у улози пешака и бициклисте уз коришћење основних саобраћајних знакова и ознака. (знак **стоп**, знак за пешачки прелаз, знак за школу, за бициклистичку стазу итд.) и семафор, који су претходно сами направили.
- Ученици добијају илустрације различитих ситуација које приказују пешаке и бициклисте који поштују и не поштују саобраћајна правила (на улици, на тротоару и сл.). Ученици анализирају ситуације, откривају небезбедне процедуре (поступке) и нуде безбедна решења, као и безбедне процедуре (поступке), позивајући се на правило које је испоштовано. Наставник презентује ученицима (путем видео презентације, уз фотографије и сл.) безбедно кретање у саобраћају пешака и бициклиста. Ученици кроз игру симулирају ситуације за (не)поштовање саобраћајних правила када су у улози пешака и бициклисте уз коришћење основних саобраћајних знакова и ознака (знак **стоп**, знак за пешачки прелаз, знак за школу, за бициклистичку стазу итд.) и семафор, који су претходно сами направили. Ученици кроз дискусију наводе примере других ситуација безбедног и небезбедног кретања у саобраћају.
- Наставник чита текст који илуструје возњу аутобусом у којем се неколико деце понаша недолично (на пример: вичу гласно, гурају се,

не држе се за држаче, савијају се преко прозора, седе на две столице). Након сваког приказаног непримереног понашања, наставник прекида читање и тражи од ученика да идентификују шта је било неприкладно и указати на то како треба да се понашају да би били примерени. Након давања примера из сопственог искуства приликом вожње у аутобусу, ученици заједнички изводе правила понашања путника у аутобусу.

- Ученицима је презентован видео снимак који приказује улице и саобраћај у неколико села различите величине и улице, булеваре и саобраћај у неколико градова различите величине. У дискусији ученици уочавају разлике између саобраћаја у граду и селу.

ТУЗИВНОСТ, РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ/СЕНЗИТИВНОСТ, ИНТЕРКУЛТУРНОСТ И МЕЂУПРЕДМЕТНА ИНТЕГРАЦИЈА

Наставник обезбеђује инклузивност преко укључивања свих ученика у све активности за време часа. Притом, омогућава да свако дете буде когнитивно и емоционално ангажовано преко употребе одговарајућих прилаза (индивидуализација, диференцијација, тимски рад, саученичка подршка). При раду са ученицима са сметњама у развоју примењује се индивидуални образовни план (са прилагођеним резултатима учења и стандардима за оцењивање) и увек када је то могуће користити допунску подршку других лица (лични и образовни асистенти, образовни медијатори, татори волонтери и професионалци из школе са ресурсним центром). Редовно прати све ученике, посебно оне из рањивих група, да би се благовремено идентификовале тешкоће у учењу, да их подстиче и подржава у постизању резултата учења.

При реализацији активности наставник подједнако третира и дечаке и девојчице, при чему води рачуна о томе да им не додељује стереотипне улоге. При формирању група за рад настоји да обезбеди баланс у односу на пол. При избору допунских материјала у настави користи илустрације и примере који су полно и етнички/културно сензитивни и подстичу равноправност полова, односно промовишу интеркултурализам.

Увек када је могуће наставник користи интеграцију тема/садржаја/појмова при планирању и реализацији наставе. Интеграција омогућава ученицима да укључе перспективе осталих наставних предмета у оно што изучавају у овом наставном предмету и да повежу знања из разних области у једну целину.

ОЦЕЊИВАЊЕ ПОСТИГЊУЋА УЧЕНИКА

Како би се омогућило да ученици постигну очекиване стандарде оцењивања, континуирано се прате њихове активности и њихово учешће за време поучавања и учења и сакупљају се информације о напретку и постигнућима ученика. Усмена повратна информација се даје континуирано и у њој се указује на ниво успешности у реализацији активности/задатка и се дају се упутства за побољшање(формативно оцењивање). Ова компонента је саставни део планирања наставника за наставу и учење. У том циљу наставник прати и оцењује:

- Усмене одговоре на питања постављена од наставника или саученика;
- Допринос у групним активностима;
- Одговоре на квизове који су део поучавања;
- Допринос у извођењу закључака;
- Радне листове;
- спискови наставника, контролне листе и анегдотске белешке;
- домаће задатке;
- Практично извођење са стандардима за оцењивање.

После завршетка учења сваке теме ученици добијају сумативну оцену у облику описа постигнутих стандарда за оцењивање. На основу напредовања констатовано преко техника и метода формативног оцењивања изводи се сумативна оцена која описује постигнућа ученика.

Почетак имплементације наставног програма	2022/2023. година
Институција/ носител програма	Биро за развој образовања
Сагласно члану 30, став 3 Закона о основном образовању („Службени гласник Републике Северне Македоније“ бр. 161/19 и 229/20) министар за образовање и науку доноси наставни програм из предмета <i>Друштво</i> за II разред.	бр. _____ _____ година Министарка за образовање и науку, _____